

Okul Öncesi Çocuklarda Sosyal Becerilerin Desteklenmesi Konusunda Öğretmen ve Veli Görüşlerinin Belirlenmesi

Arzu ÖZYÜREK*, Şehnaz CEYLAN**

Özet

Sosyal beceriler, yaşamın ilk yıllarından başlayarak desteklenmesi gereken bir beceridir. TÜBİTAK destekli “Okul Öncesi Sosyal Beceri Destek Projesi-OSBEP” kapsamında yapılan bu çalışmada, okul öncesi öğretmenleri ve okul öncesi yaş grubu çocuğa sahip ailelerin çocuklarda sosyal becerilerin desteklenmesi konusundaki görüşlerini değerlendirmek amaçlanmıştır. Bu amaçla, nitel araştırma yöntemlerinden Odak (Focus) grup görüşmesi tekniği kullanılmıştır. Çalışma grubunu, Karabük İl Millî Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı resmi okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan yedi öğretmen ve bu okullara devam eden dört-altı yaş grubu çocuğa sahip sekiz veli/anne oluşturmuştur. Görüşmeler öğretmen ve velilerle 60’ar dakikalık iki ayrı oturumda gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak; okul öncesi öğretmenleri ve veliler çocuklarda gözledikleri istedik sosyal beceriler yanında, çeşitli nedenlerden kaynaklanan sosyal beceri eksikliklerinin de olduğunu, sosyal becerilerin geliştirilmesinde kullandıkları yöntemlerin her zaman etkili olmadığını ve bu konuda eğitim gereksinimleri olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmen ve velilerin, sosyal beceriler konusundaki ihtiyaçlarının belirlenmesine yönelik kapsamlı bir çalışmaya gereksinim duyulduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Sosyal gelişim, sosyal beceriler, okul öncesi dönem.*

Determination of the Views of Teachers and Parents with regard to Supporting Social Skills at Preschool Children

Abstract

Social skills are the skills that should be supported starting from the very early years of life. The current study that was carried out with the support of TÜBİTAK (Turkish Scientific and Technological Researches Centre) as “The Project of Support for the Preschool Social Skills – OSBEP”. The project’s goal was to determine the teachers’ and families’ views regarding how to support the social skills of preschool teacher. In this sense, one of the descriptive methods Focus Group Interview Technique was used in the study. The working group was comprised of seven teachers who teach at preschool education schools acting under Karabük Provincial Directorate of National Education and eight mothers having a child at the age group of four to six attending to these schools. The interviews with teachers and mothers were carried out in two 60- minute sessions. As a result, preschool teachers and parents pointed out that there were some deficiencies at social skills resulting from various reasons, as well as some strenghts they observed at children. Also the methods they used for developing social skills were not always effective and therefore there is a need to improve the educational program’s related aspects. It apperas that thought that a detailed study to determine the necessities and the context of developing social skills of young children is warranted.

Key Words: *Social skills, preschool period, focus group interview.*

*Yrd. Doç. Dr., Karabük Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Çocuk gelişimi Bölümü, KARABÜK
E-posta: a.ozyurek@karabuk.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr. Karabük Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu, Çocuk gelişimi Bölümü, KARABÜK
E-posta: sehnazc@gmail.com

Giriş

Bireylerin çevresindeki kişilere ve topluma uyum sağlayabilmeleri için kurallara uyma, olumlu ilişkiler kurma, başkalarına duyarlı olma, olumsuz duygularını kontrol etme gibi sosyal becerilere sahip olmaları gereklidir. Sosyal becerilere sahip bireyler yaşantılarından edindiği bilgilerle başkalarıyla sağlıklı ilişkiler kurabilirler, işbirliği içerisinde çalışabilirler, yaşamlarında mutlu ve başarılı olabilirler, başkalarının haklarına ve duygularına saygı duyabilirler, kendisi için uygun olmayan istekleri geri çevirebilir ve gerektiğinde başkalarından yardım isteyebilirler. Kısacası toplumla bütünleşmeyi ve toplumdaki diğer bireyler tarafından sevmeyi sağlayan sosyal davranışlar gösterirler (Chi-hung Leung, 2010; Ceylan, 2009; Gülay ve Akman, 2009; Kargı, 2011; Özabacı, 2006).

İlgili alanyazında sosyal beceriler; bireyin başkaları ile olumlu etkileşimi başlatma ve sürdürme davranışları, sorumluluk alma, grupta bir işi yürütme becerileri, duygulara yönelik beceriler, saldırgan davranışlar ile başa çıkmaya yönelik beceriler, stres durumuyla başa çıkmaya yönelik beceriler, plan yapma ve problem çözme becerileri, kendini kontrol ve atılganlık becerileri şeklinde ele alındığı görülmektedir (Akfırat-Önelan, 2006). Riggio (1986) sosyal becerileri oluşturan altı kategori olduğunu belirtmektedir. Bunlar; duyuşsal ifade, duyuşsal duyarlılık, duyuşsal kontrol, sosyal ifade, sosyal duyarlılık, sosyal kontrol (Akt.:Karayılmaz, 2008:22). Calderalla ve Merrell (1997) ise sosyal becerileri; akranların birbirleriyle olan ilişkilerine yönelik beceriler, kendini kontrol etme becerileri, akademik beceriler, uyum becerileri, atılganlık becerileri olmak üzere beş boyutta ele almıştır (Akt.:Avcıoğlu, 2009:11).

Bandura tarafından geliştirilen Sosyal öğrenme kuramı ya da diğer adıyla Sosyal Bilişsel Kuram, insanın öğrenmesini taklit, model alma ve gözlem gibi kavramlara dayandırarak açıklamaktadır (Senemoğlu, 2009). Sosyal öğrenme kuramcılarının görüşüne göre, çocuk ilk sosyal davranışlarını, onlarla etkileşimde olan yetişkinlerin deneyimleriyle ve diğerlerini gözlemleme yoluyla kazanmaktadır. Çocuğun sosyal-duygusal gelişiminde anne babanın model olması ve olumlu etkileşiminin yanı sıra

çocuklarına yönelik tutum ve yaklaşımları çok önemlidir (Ceylan, 2009).

Duyguların, kişilerin davranışlarını ve düşüncelerini etkileyen içsel bir güç olduğuna inanılmaktadır. Araştırmalar, duygusal yeterliğin çocukların sosyal yeterlikleri ve sosyal olarak kabul görmeleri ile yakından ilişkili olduğunu ortaya koymuştur (Farina ve ark.,2008; Ersay Çekmecelioğlu, 2009). Sosyal beceriler, büyük ölçüde empati yeteneğine dayanır ve insanlar arasındaki iyi ilişkilerin temelini oluşturur (Kansu ve Beceren, 2004). Çocuklar genellikle takdir ettikleri, saygı duydukları kişileri kendilerine model alır, onlara özenir ve davranışlarının taklit ederler. Bu, sosyalleşme sürecinde rol öğrenme açısından oldukça önemlidir (Kaya ve Tuna, 2008). Davranışçı kuramcılara göre, sosyal davranışlar herhangi bir davranışın öğrenilmesi gibi bir dizi pekiştirme sonucunda oluşur. Eğer davranışlar ödüllendirilip pekiştirilirse tekrarlanır, önemsenmeyen davranışlar ise ortadan kalkar (Öztürk, 2008). Bilişsel yaklaşıma göre, sosyal becerileri öğrenmede bireyin bilişsel düzeyi ve sosyal çevresi etkilidir. Bireyin yeni gelen bir bilgiyi öğrenebilmesi için, öğrenme işine etkin olarak katılması yani kendisine sunulan uyarıcıları seçmesi, bunları anlamlı hale getirebilmesi ve en uygun tepkiyi üretmesi gerekir (Dereli, 2008).

Sosyalleşmede aile, akran ve kitle iletişim araçları önemli bir etkiye sahiptir (Kaya ve Tuna, 2008). Çocukların toplumsallaşmasında ailesinden sonraki en önemli kurum olan okul öncesi eğitim kurumlarında, çocuklar akranları ile iletişime girerek, kurallara uyarak, kendisinin ve başkalarının haklarına saygı göstererek sosyaleşmeye başlarlar (Uzuner ve Gürsoy, 2010; LAU Wing Chi, 2012). Özellikle orta çocukluk dönemi, hem sosyal ve psikolojik hem de biyolojik açıdan bir çok gelişme ve değişimlerin yaşandığı süreçtir. Bu dönemde çocuklar okul içi ve okul dışı aktivitelere katılırlar, kendi başlarına kararlar alırlar, davranışlarına yön verirler, akademik başarı ve sosyal beceri eğilimleri gelişir (Howie ve ark., 2010).

Kuramsal bilgiler dikkate alındığında, olumlu rol model ve yönlendirme etkisi bulunan yetişkinler olarak, çocukların sosyal becerilerinin gelişiminde ebeveynlik davranışları önemlidir. Ailelerin olumlu sözel geri bildirimleri ve çocuklarını övmeleri ile çocukların başarısı ve yüksek öz saygı gelişimleri arasında ilişki olduğu görülmüştür (Shinohara, 2010). Aileler çocuklarının akranlarıyla ve yetişkinlerle olumlu ilişkiler kurabilmelerini, akran gruplarına, aile, okul ve diğer sosyal gruplara katılabilmelerini, ileriki yaşlarda kendilerini riskli davranışlardan koruyacak kararlar alabilmelerini ve güçlüklerle başa çıkma yeteneğine ve motivasyonuna sahip olmalarını isterler (Özaydın, 2006). Anneden sürekli övgü alan çocukların düşük sosyal beceri riskinde bir azalma olduğu (Shinohara ve diğ., 2010), ailenin kültürel değerleri, eğitim düzeyi ve çocuktan beklentilerinin de çocuklarının sosyal becerileri konusundaki eğitimlerini etkilediği görülmektedir (Guralnick, 2006; Sarı, 2007). Anne baba yanında kardeşlerin de sosyal beceri gelişimine etkisi olmaktadır. Çocukların kardeş ilişkileri sonucunda öğrendikleri sosyal beceriler kardeşler arasındaki yaş, cinsiyet farkına ve kardeş sayısına göre değişiklik gösterdiği (Gülây, 2009), akranları ya da kardeşleriyle yakın ilişki kuran çocukların sosyal açıdan yeterli oldukları görülmektedir (Akfırat- Önalın, 2006; Uzuner ve Gürsoy, 2010).

Televizyon, bireylerin hayatında önemli bir kitle iletişim aracıdır. Kaya ve Tuna (2008) ilköğretim çağındaki çocuklarla yaptıkları çalışmada, televizyonun sosyalleşme sürecinde olumlu etkileri yanında bağımlılık oluşturan ve popüler kültür unsuru içeren yayınların oldukça olumsuz etkileri olduğunu saptamışlardır. Özellikle erkek çocukların, izledikleri filmlerdeki saldırgan erkek karakterle özdeşim kurdukları kızların ise hem erkek hem kadın saldırgan karakterle özdeşim kurdukları görülmüştür (Huesman ve ark., 2003).

Bilişsel kurama göre, sosyal becerileri yetersiz olan bireyler, uygun sosyal davranışın ne olduğunu öğrenmemiş ya da bulunduğu akran grubu içinde yanlış öğrenmiş olabilirler. Sosyal bilişsel öğrenme kuramına göre sosyal beceri eğitiminde, beceri kazanımı ve davranış değişikliği modeli üzerinde çalışılmaktadır. Bu modelde çocuklar model olma ya

da sözel yönergeleri dinleme gibi doğal deneyimlerle, bir davranışın bilişsel temsilini oluştururlar (Dereli, 2008; Yukay, 2003). Sosyal beceri eksikliği bireyin çevresinde sergilenen uygun davranış örneklerini seçmede ve bunları anlamlı hale getirip uygun tepkiyi göstermedeki yetersizliklerinden kaynaklanmaktadır. Bireysel farklılıklar nedeniyle, aynı sosyal çevrede aynı sosyal beceri örnekleri sergilenmesine rağmen, bazı bireyler uygun sosyal davranışları kazanamazlar (Dereli, 2008). Elliot ve Busse (1991), çocuklukta sergilenen sosyal beceri eksikliklerinin, ergenlikteki düşük sosyal uyum, olumsuz tepki verme, düşük akademik performans, sosyal ve duygusal yetersizlikler şeklinde kendini göstermiş olduğunu belirlemişlerdir (Akt. Özabacı, 2006). Dikici Sığırtmaç ve Şahin (2009), altı yaş grubu çocukların oyun arkadaşı seçimlerini etkileyen faktörleri inceledikleri çalışmada, çocukların sosyal beceri yetersizliklerinin akranlarıyla aralarında sorun oluşturduğu, oyuna kabul edilmeyen çocukların istenmeyen davranışlar sergilediği ve bu nedenle reddedilme durumlarının arttığı; tam tersi olarak oyuncaklarını paylaşan, arkadaşlarına yardım eden ve kibar davranan çocukların sınıf içinde ön plana çıktığı görülmüştür.

Fox ve Shifter (2005), yaptıkları çalışmada anne babalarının sıkça kendi duygusal tepkilerini açıkladığı ve farklı duygular hakkında açıklayıcı bilgiler verdiği okul öncesi dönemdeki çocuklar, daha ileri yaşlarda başkalarının duyguları hakkında daha doğru kararlar verebildikleri vurgulamışlardır. Işık (2006) yaptığı araştırma sonuçlarında, ailelerin işlevleri sağlıksızlaştıkça, çocuklarının sosyal-duygusal uyum düzeylerinin de anlamlı bir şekilde azaldığı bulunmuştur. Yine benzer çalışmalarda, sosyal beceri eksikliğinin çocuklukta ve ileri yaşlarda uyum sorunlarına neden olduğu, akran ilişkilerinin çocuğun gelişiminde önemli rolü olduğu ve eksikliğinde kişiye psikolojik, davranışsal, sosyal alanlarda rahatsızlıklar yaşatabileceği; sosyal beceri eksikliğinin akran kabulünü ve dolayısıyla okul başarısını da engelleyebileceği, akranları tarafından kabul edilmeyen çocukların ergenlikte suça eğilimli oldukları, baskı görmüş ve ihmal edilmiş çocukların sosyal gelişimlerinde sorunlar

olduğu vurgulanmaktadır (Aviles ve diğ., 2006; Kandir ve Alpan, 2008; O'Hagan ve Smith, 2004; Öztürk, 2008).

Sosyal becerilerin, yaşamın ilk yıllarından başlayarak desteklenmesi gerekmektedir. Bu nedenle okul öncesi dönemden itibaren çocuğa sosyal becerilerin ve sosyal duygusal-davranışların kazandırılmasında anne-baba ve öğretmene önemli görevler düşmektedir. Okul öncesi eğitim programında yer verilen farklı etkinliklerle ve kullanılan yöntemlerle, erken yıllardan itibaren çocuklara sosyal beceriler kazandırılabilir (Ceylan, 2009). Yapılan çeşitli çalışmalarda, okul öncesi eğitime devam etme süresi arttıkça çocuklarda problem çözme ve sosyal beceri yeterliklerinin arttığı bulunmuştur (Akbaş, 2005; Dervişoğlu Mavi, 2007; Kapıkıran ve ark., 2006). Özellikle, etkinliklere katılımın sağlandığı durumlarda çocukların daha fazla sosyal uyum ve sosyal yeterlik gösterdikleri dikkat çekmektedir (Kurt, 2007; Leung, 2010; Howie ve diğ., 2010).

Çocuklarda sosyal beceriler konusunda yapılmış çeşitli nicel verilere dayalı çalışmalar bulunmaktadır. Ancak okul öncesi öğretmen ve velileriyle yapılan nitel verilere dayalı ulaşılabilir kaynaklara dayalı olarak bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle, okul öncesi eğitim alanında çalışan öğretmenlerin ve okul öncesi yaş grubu çocuğa sahip ailelerin konuyla ilgili bilgi ve uygulamalarının değerlendirilmesi, çocukların gelişim özellikleri ve gereksinimleri dikkate alınarak sosyal beceriye yönelik programların geliştirilmesi, okul öncesi eğitim programında ve aile eğitimi çalışmalarında konuya geniş yer verilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada, okul öncesi dönemde çocuklarda sosyal becerilerle ilgili öğretmen ve annelerin görüşlerini değerlendirmek amaçlanmıştır.

Yöntem

TÜBİTAK destekli "Okul Öncesi Sosyal Beceri Destek Projesi-OSBEP" kapsamında yapılan bu çalışmada, okul öncesi öğretmenleri ve okul öncesi yaş grubu çocuğa sahip ailelerin çocuklarda sosyal becerilerin desteklenmesi konusundaki görüşlerini değerlendirmek amaçlanmıştır. Bu amaçla, nitel araştırma yöntemlerinden Odak (Focus) grup görüşmesi tekniği kullanılmıştır. Nitel bir veri toplama

yöntemi olan odak grup görüşmeleri, derinlemesine ve detaylı bilgi elde edilmesinde kullanılabilecek bir görüşme yöntemidir. Odak grup görüşmeleri katılımcıların duygu, düşünce, tecrübe, eğilim gibi kişisel özelliklerini yansıtabilecek bir görüşme yöntemidir. Odak grup görüşmelerinde elde edilen bilgilerin genellenmesi gibi bir amaç söz konusu olmadığından, katılımcıların kendi değerlendirmeleri önemlidir. Amaç genellemelere ulaşmak değil, görüşleri ortaya çıkarmaktır. Odak grup görüşmelerinin katılımcılar arasındaki etkileşimi artıracak bir özelliğe sahip olması, elde edilecek bilgileri daha da önemli hale getirmektedir. Çünkü birbirlerinden etkilenen katılımcılar farklı görüşlerin ortaya çıkmasını sağlayabilmektedir (Çokluk, Yılmaz ve Oğuz, 2011). Çalışmada odak grup görüşmesi için hazırlanan yarı yapılandırılmış sorularla katılımcıların, sosyal beceriler konusundaki bilgileri, çocukların sosyal becerilerinin geliştirilmesi ve değerlendirilmesine yönelik uygulamaları, çocuklarda sosyal becerilerin desteklenmesinde karşılaştıkları güçlükler, çocuklarda sosyal beceri geliştirmede gereksinim duydukları desteğe ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma Grubu

Çalışma grubunu, Karabük İli Safranbolu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı yedi farklı resmi okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan okul öncesi öğretmenleriyle görüşülerek çalışma hakkında bilgi verilmiş ve katılıp katılmayacakları sorulmuştur. Sanbahçı olarak çalışan sekiz öğretmen katılımcı olmayı kabul etmişlerdir. Bu öğretmenlere, benzer bir çalışmanın ailelerle de yapılacağı söylenerek kendi belirlediği iki öğrenci velisinin katılımı gerektiği söylenmiştir. Odak grup görüşmesinin saati bildirilerek yapılacağı yer olarak belirlenen bir anaokulunda bulunmaları istenmiştir. Odak grup görüşmesine yedi öğretmen ve bu okullara devam eden dört-altı yaş grubu çocuğa sahip sekiz veli/anne katılım sağlamıştır. Katılımcı öğretmenlerin hepsi bayan olup üçü beş-altı yaş, dördü ise üç-dört yaş grubu çocuklarla çalışmaktadırlar. Öğretmenlerin ikisi meslekte ilk yılını, ikisi 6.yılını, ikisi 7.yılını ve biri 14.yılını çalışmaktadır. Katılımcı veliler ise annelerden oluşmuştur. Annelerin biri öğretmen, biri memur, altısı ise

ev hanımıdır. İkisi iki çocuk annesi, dördü ise tek çocuk sahibidir.

Verilerin Toplanması

Katılımcı öğretmenlere öğrenci velilerinden en az birini görüşme için davet etmesi istenmiştir. Görüşmeler öğretmen ve velilerle 60'ar dakikalık iki ayrı oturumda gerçekleştirilmiştir. Görüşme esnasında, araştırmacıdan biri moderatör olmuş, diğer araştırmacı görüşmeyi kayıt edici rolünü üstlenmiş ve gerektiğinde ilave sorularla görüşmeye katkı sağlamıştır. İlk oturum okul öncesi öğretmenleriyle, ikinci oturum ise annelerden oluşan öğrenci velileriyle yapılmıştır. Görüşmelerde tüm katılımcıların ve araştırmacıların konuşma esnasında birbirlerini görecektir şekilde oturmalarına özen gösterilmiştir. Görüşme öncesi, katılımcılara görüşmelerin kameraya kayıt edileceği ve bu kayıtların yalnızca araştırmanın amacına uygun kullanılacağı söylenerek izinleri alınmıştır. Daha sonra, her katılımcının kendisini tanıtmayı istenmiş ve konuşmalar sırasında birbirlerine isimleriyle hitap edilmesi için her katılımcının önüne adının yazılı olduğu bir kart konmuştur. Moderatör ve raportörün kendilerini tanıtmayı, görüşmenin amacı ve süresinin belirtilmesinden sonra, katılımcılara "Çocukların sosyal becerileri ile ilgili neler gözlüyorsunuz? Sosyal becerilerle ilgili, çocuklara kazandırmakta zorlandığınız beceriler nelerdir? Sosyal becerileri geliştirmede öğretmen ve anne babaların rolü nedir? Çocuklara sosyal beceri kazandırmada neler yapılabilir? Bu konuda kendinizi en çok hangi alanlarda yeterli/yetersiz buluyorsunuz? Sosyal becerilerin geliştirilmesinde aile ile ilgili faktörler neler olabilir? Konuyla ilgili eğitim gereksinimiz olduğunu düşünüyor musunuz?" gibi açık uçlu sorular sorulmuş ve gerektiğinde konuşmanın akışına göre ilave sorulara yer verilmiştir. Öğretmen ve velilerin her birinin görüşlerinin alınmasına ve aktif katılımlarına özen gösterilmiştir.

Verilerin Analizi

Odak grup görüşmelerinin çözümlenmesi, nicel çalışmalara göre daha az yapılandırılmış, daha çok açıklayıcıdır. Sayısal veriden çok, bireysel düşüncelerin farklılıklarının nasıl verildiği önemlidir. Ayrıca, araştırmacının öne sürdüğünün aksine, ortaya çıkan farklılıkları

sunmak bütün nitel araştırmalarda olduğu gibi, burada da çok önemlidir. Verilerin analizinde içerik analizi en uygun yöntemdir.

İçerik analizinde, dokümanlardan elde edilen nitel araştırma verilerinin işlenmesi, verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması şeklinde dört aşama bulunmaktadır. Veri analizinde en iyi yol, kayıt sırasında ya da sonrasında çözümleme yapılırken, belli başlıklar altında anahtar temaları belirlemektir. Kayıt sırasında alınan kısa notlar daha sonra yapılacak analizler için oldukça yararlıdır. Odak grup görüşmesinin raporlaştırılmasında önemli olan sayılar değil katılımcıların ne söylediğidir. Raporda genel olarak temalara göre belirlenen algılar yer almalıdır. Araştırmacılar, analiz yaparken ve raporlaştırırken konuşma dilinin olduğu gibi kalmasına dikkat etmelidir (Kitzinger, 1995; Kitzinger ve Farquhar, 1999; Creswell, 1998'den Akt.:Çokluk, Yılmaz ve Oğuz, 2011; Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Bu çalışmada verilerin analizinde, kameraya çekilen görüşme kayıtları araştırmacılar tarafından incelenerek bilgisayar ortamına kaydedilmiştir. Kayıtlı bilgiler daha sonra gözden geçirilerek içerik analizi yaklaşımı kullanılmıştır. Verilerin analizinden önce genel bir kavramsal yapı oluşturulmuştur. Bu kavramsal yapıya göre kodlama yapılmıştır. Ancak odak grup görüşmesi sonucunda ortaya çıkan yeni kodlar listeye dahil edilmiştir. İçerik analizi sonunda elde edilen kavramların birbiriyle ilişkisi olduğu tespit edilen veriler belirli temalar çerçevesinde bir araya getirilerek sınıflandırılmıştır. Bunun sonucunda, temalar oluşturulmuş ve değerlendirilerek yorumlanmıştır.

Bulgular ve Yorum

Odak (Focus) grup görüşmesi sonrası yapılan içerik analizinde ortaya çıkan temalar "çocuklarda gözlenen ve eksik olarak görülen sosyal beceriler, sosyal becerilerin geliştirilmesinde kullanılan yöntemler ve karşılaşılan güçlükler, sosyal becerileri etkileyen nedenler, sosyal becerilerin geliştirilmesi ve değerlendirilmesine yönelik etkinlikler, sosyal becerilerin geliştirilmesinde

öğretmen ve anne babaların rolü, sosyal beceri konusunda eğitim gereksinimi" başlığı altında toplanmıştır. Bu temalar konusunda elde edilen bilgiler alt başlıklar halinde ele alınarak yorumlanmıştır.

Tema 1: Çocuklarda Gözlenen Sosyal Beceriler

Okul öncesi öğretmenleri, sınıflarındaki çocuklarda gözlemedikleri sosyal beceriler konusunda; "Sosyal becerisi iyi olan çocukların liderlik özelliği var. Liderlik özelliğine sahip çocuklar hemen belli oluyor. Bu çocuklar diğer çocuklara görev dağılımı yapmayı ve önerilerde bulunmayı kendilerine iş ediniyorlar" "Özellikle, serbest zaman dilimindeki oynanan evcilik oyununda her zaman anne/baba olmak isteyerek söylediklerini yaptırmaya çalışıyorlar." "Bu çocuklar özellikle oyun zamanında, arkadaşlarına sürekli bir şeyler anlatmak istiyorlar. Arkadaşları kendisini dinlemediğinde üzüyorlar ve öğretmene gelerek şikayet ediyorlar." "Sınıfa geldiğinde 'günaydın, nasılsınız, ben çok mutluyum' diyerek arkadaşları ve öğretmeniyle diyalog kurabiliyorlar." şeklinde ifade etmişlerdir.

Veliler, çocuklarında gözlemedikleri sosyal beceriler konusunda; "Sosyal becerisi olan çocuklar girdiği ortamı kolay uyum sağlayabilir, yetişkinlerle rahatlıkla konuşur, sohbeti başlatır, otobüse veya dolmuşa bindiğinde 'Müsait yerde inebilir miyim?' gibi bir durumu ifade edebilir ve parasını kendisi öder." "Çok soru sorar, kendisine kitap okunmasını ister, hiç tanımadığı bir yetişkinle karşılaştığında 'Günaydın teyze' diyerek selamlaşır." "Girişken tavırlar sergiler, arkadaşlık ilişkileri olumludur, bulunduğu ortama kolay uyum sağlar." "Anne babasına gerektiğinde yardım eder, odasını toplar." "Hoşlanmadığı şeyleri 'ben bundan hoşlanmıyorum, bana bu hareketin yanlışlığı' diye söyler. Kendi yapması gereken işleri kendisi yapar." "Bir işi yaparken kendine güvenir, oyuncaklarını arkadaşlarıyla paylaşır." şeklinde ifade etmişlerdir. Çocukların yardım etme davranışı, veliler tarafından, çocuğun anne babasına yaptığı bir işte yardım etmesi; sorumluluk davranışı, çocuğun odasını toplaması; duygularını ifade etme çocuğun, anneye bağımlılığının azalması; meşguliyet, çocuğun kendi kendine bir şeylere uğraşarak veya oyunlar oynayarak vakit geçirebilmesi, kendi kendine işler yapabilmesi, kendine güveninin olması; paylaşma, çocuğun

arkadaşlarıyla oyuncaklarını paylaşması ve birlikte bir şeyler yapabilmesi olarak belirtilmiştir.

Görüşmelerde, öğretmenlerin çocukların sosyal becerileriyle ilgili gözlemleri *liderlik ve iletişim* becerilerine odaklanırken, velilerin *iletişim, yardım etme, sorumluluk alma, duygularını ifade etme, bir işle meşgul olma ve paylaşma* gibi daha fazla sayıda sosyal beceri gözlemedikleri dikkat çekmektedir.

Tema 2: Çocuklarda Eksik Olarak Görülen Sosyal Beceriler

Okul öncesi öğretmenleri, çocuklarda eksik olarak gördükleri sosyal beceri davranışları; "Selam verildiğinde karşılık vermeme, anlaşmazlık durumunda çözüm yerine küsmeye, sorunlarını çözmek için sıklıkla öğretmene başvurma, oyuncakları paylaşmama ve isteklerini ağlayarak ifade etme" olarak belirtmişlerdir.

Veliler, çocuklarda eksik olarak gördükleri sosyal beceri davranışları; "Tanıdığı kişilerle kolay iletişime geçememesi, kendisini sözel olarak ifade edememesi/konuşkan olmaması, hiç tanımadığı kişilerle iletişime girme, oyuncakları paylaşmama, isteklerini ağlayarak ifade etme, çok fazla liderlik ruhuna sahip olması ve isteklerinin yapılmasında ısrar etmesi, başarısızlık durumunda aşırı kızgınlık göstermesi, yaptığı çalışmayla ilgili olumsuz eleştiriyi kabul etmemesi ve aşırı özgüveninin olması" olarak belirtmişlerdir.

Buna göre, öğretmenler ve velilerin çocukların selamlaşma, sorun çözme, paylaşma, iletişim, duyguların kontrolü gibi sosyal becerileriyle ilgili problemler yaşadıkları söylenebilir. Bunun yanında veliler çocuklarının girişken, kendine güvenen, kolay iletişim kuran bireyler olmalarını istemekle birlikte çocuklarının bu aşırı güvenli, girişken ve kolay iletişime geçmede kimlere nasıl ve ne ölçüde yakınlık göstermeleri gerektiğini ayırt edemediklerini belirtmişlerdir. Bu nedenle, çocuklarının kötü niyetli kişiler tarafından zarar görebilecekleri endişesini de taşımaktadırlar.

Tema 3: Sosyal Becerilerin Geliştirilmesinde Kullanılan Yöntemler

Öğretmenlerin, çocuklarda sosyal becerileri geliştirebilmek için kullandığı yöntemler;

"Sınıfa oyuncak getirip arkadaşlarıyla paylaşmasını teşvik etmek, Verilen selama karşılık vermek için hatırlatma yapmak, Problemlerini kendi kendine çözmeye teşvik etmek, Gerektiğinde öğretmen ve arkadaşlarından nasıl izin isteneceğini öğretmek, Gerektiğinde öğretmen ve arkadaşlarına nasıl teşekkür edeceğini öğretmek, Çocuklara onları sevdiğini çeşitli şekillerde ifade etmek, İsteğini ağlayarak ifade ettiğinde "seni anlayamıyorum" diyerek sorununu sakın bir şekilde ifade etmeye yönlendirmek, Tanışma oyunlarına yer vermek, sınıf kurallarını öğretmek" olarak sıralanmıştır.

Velilerin, çocuklarda sosyal becerileri geliştirebilmek için kullandığı yöntemler; "Oyuncaklarını neden paylaşması gerektiğini açıklayıcı konuşmalar yapmak, çocuğun dışarıda arkadaşlarıyla oynamasına izin vermek, önceden haber vermesi şartıyla, evden uzağa bir yere gitmesine izin vermek, çocuğun yalnız kalarak kendi kendine etkinlikler yapmasına fırsat vermek, her istediğinde oyuncak alamayacağı ile ilgili çocukla konuşmak, çocuğa ait ayrı bir oda düzenleyerek kendi odasında kalmasını istemek, anne ve baba olarak söylediklerinde tutarlı davranmaya çalışmak" olarak sıralanmıştır.

Buna göre; öğretmen ve velilerin, çocuklarda sosyal becerileri geliştirmek için model olma, olayları nedenleriyle açıklama, öğretimde tekrar ve pekiştiricilerden yararlandıkları söylenebilir. Ayrıca, velilerin tutarlı davranmaya çalıştıkları, öğretmenlerin çocukların belli bazı sosyal kurallara uymasını sağlamaya çalıştıkları ve problem çözme becerilerini destekledikleri dikkat çekmektedir.

Tema 4: Sosyal Becerilerin Geliştirilmesinde Karşılaşılan Güçlükler

Okul öncesi öğretmenleri, çocuklarda sosyal becerileri geliştirmede sorun olarak; "Özellikle, çocukların annelerine aşırı bağımlılıkları arkadaşlık becerilerini olumsuz etkiliyor." "Kelime dağarcığı sınırlı. Böyle olunca iletişim kurmada güçlük çekiyorlar." "Büyük gruplar yerine ikili veya üçlü gruplar halinde oynayabiliyorlar." "Yaşı küçük olanlar kurallara uyma konusunda güçlük çekiyor." "Anneleri aşırı koruyucu olan çocukların sınıf içindeki davranışlarının akranlarına göre daha olumsuz. Aralarında anlaşmazlık olan aileler,

çocuklarının sınıf içinde birlikte oynamasını istemiyor ve bu konuda öğretmen olarak dikkat etmemizi istiyor." "İnatçılık önemli bir sorun. Çocuklardaki inatçılık ve saldırganlıkla başa çıkmakta güçlük çekiyorum" şeklinde ifade etmişlerdir.

Veliler, çocuklarda sosyal becerileri geliştirmede sorun olarak; "Dede, anneanne ve babaanne gibi aile büyükleri çocuklara karşı çok fazla hoşgörülü davranıyorlar. Anne babaların aile büyüklerinin yanında sözü dikkate alınmıyor. Çocuk, dedesine veya büyükannesine duygu sömürsü yaparak isteklerini gerçekleştiriyor. En önemli sorun bu bence." "Kardeşi olmayan çocuklar paylaşmayı bilmiyor, kardeşi olan çocuklar da kendinden büyük kardeşine istediğini yaptırıyor." "Şiddet içerikli televizyon programları ve bilgisayar oyunları, çocukların birbirine şiddete yönelik davranışlarını artırıyor." şeklinde ifade etmişlerdir. Genel olarak öğretmenler anneye bağımlılık, annelerin aşırı koruyuculuğu, inatçılık ve saldırganlık, çocukların kelime dağarcıklarının kısıtlı olması gibi konuların çocuklara sosyal becerileri kazandırmada güçlük oluşturduğunu ifade ederken; veliler büyükanne ve büyükbabaların aşırı hoşgörülü tutumu, kardeş sayısı, şiddet içerikli televizyon ve bilgisayar materyallerinin etkisini vurgulamışlardır.

Tema 5: Sosyal Becerileri Etkileyen Nedenler

Okul öncesi öğretmenleri, sosyal becerileri etkileyen nedenleri şu şekilde ifade etmişlerdir. "Anne babanın boşanmış olması, tek çocuk olma olumsuz etkiliyor." "Ailenin sosyal becerilerinin iyi değilse, çocuğun da iyi olmuyor." "Düşük sosyo ekonomik düzey, çevre ve kültürel özellikler etkiliyor." "Eğitim etkinliklerine katılanlar hep anneler oluyor, babalar hiç katılmıyor." "Hem okul hem de çevrede yeterli açık oyun alanları yok, bu da çocukta sosyal becerileri olumsuz etkiliyor." "Anaokuluna birkaç yıl süre ile giden, sınıfta hikaye canlandırma gibi etkinliklerde katılan çocuklar, duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebiliyor." Öğretmenler, duygusal gelişimin daha iyi olmasının çocuklarda sosyal becerileri olumlu etkilediğini, bu çocukların çocukların kendisine yapılmasını istemediği bir şeyi başkalarına yapmadıklarını da belirtmişlerdir.

Veliler ise, "Çocuklar apartman dairelerinde kısıtlı kalıyor ve sürekli anneye birlikte vakit geçirmek zorundalar. Park ve bahçe gibi evin dışında bir ortamda oyun oynayamıyorlar." "Genelde evdeler ve daha fazla televizyon izliyorlar. Televizyondaki çizgi film ve filmlerdeki olay ve karakterleri taklit ederek, yanlış davranışlar öğreniyorlar." Şeklinde çocuğun oyun alanının kısıtlı olması ve televizyon programlarının çocuklarda sosyal becerileri olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir.

Öğretmen ve veliler, sosyal becerilerin gelişiminde çocukların akranlarıyla da bir arada bulunabilecekleri oyun alanlarına olan gereksinimi ve televizyonun etkisini özellikle vurgulamışlardır.

Tema 6: Çocukların Sosyal Becerilerinin Geliştirilmesi ve Değerlendirilmesine Yönelik Etkinlikler

Okul öncesi öğretmenleri, çocukların sosyal becerilerinin geliştirilmesiyle ilgili olarak "Çocuklarda iletişim, paylaşma ve işbirliğinin geliştirilmesinde okul öncesi eğitim çok etkili oluyor." "Çocuklara okul dışında da birlikte olmaları ve ilişkilerini devam ettirmelerini tavsiye ediyorum. Aile katılımının sağlandığı sinema/tiyatro ve gezi etkinlikleri düzenliyorum. Özellikle babaların çocuklarına okuması için hikaye kitapları gönderiyorum." "Sınıf içinde çocukları etkinliklere katılmaya teşvik ediyorum ve kendilerini ifade etmeleri için fırsat tanıyorum." "Özgüvenlerini geliştirmek için yapabilecekleri ölçüde onlara sorumluluk vermeye çalışıyorum. Çocuklara olumlu model oluyorum. Çocuklara bir arkadaşı düştüğünde ona gülmek yerine yardım etmesi gerektiğini öğretiyorum." "Tüm çocukların eşit şekilde oyuna katılmasını sağlıyorum, çocuklar arasında haksızlık yapmamaya özen gösteriyorum. Kurallara uyma, oyuncakları paylaşma, izin alma, teşekkür etme, özür dileme gibi davranışların önemini vurguluyorum. Sene sonuna kadar, gerektiğinde hatırlatmalar yapıyorum." "Aile-çocuk etkileşimini sağlamak için evde birlikte yapılabilecek etkinlikler veriyorum." şeklinde sosyal becerileri geliştirmeye yönelik çalışmalar yaptıklarını ifade etmişlerdir.

Öğretmenler ayrıca, dönem başında çocukların kendi cinsiyetindeki çocuklarla oyunlar

oyunarken giderek karşı cinsten çocuklarla da oyunlar oynamaya başladıklarını ve yaptıkları işlerde kendilerine daha fazla güvendiklerini söylemişlerdir. Çocukların davranışlarındaki bu değişikliği kendi uygulamalarının çocuklarda sosyal becerilerin gelişmesi üzerinde olumlu etkisi olduğunun bir göstergesi şeklinde yorumlamışlardır.

Veliler, sosyal becerilerinin geliştirilmesiyle ilgili olarak "Arabada ya da market alışverişinde çocuğun para ödemesine fırsat veriyorum." "Sokakta arkadaşlarıyla oynamasına izin veriyorum. Oyuncaklarını toplaması gibi yapabileceği sorumluluklar veriyorum." "Özellikle oyuncağını paylaşması konusunda telkinlerde bulunuyorum. Filmlerde izleyip korktuğu şeylerin gerçek hayatta olmadığını açıklıyorum." "Okulda kurabiye yapma gibi etkinliklere katılmaya özen gösteriyorum" şeklinde çocuklarda sosyal becerileri desteklediklerini ifade etmişlerdir.

Tema 7: Öğretmen Görüşüne Göre, Çocukların Sosyal Becerilerinin Desteklenmesinde Anne Babaların Rollerini

Öğretmenler, anne babaların tutum ve davranışlarının çocuklarda sosyal becerilerin gelişmesinde oldukça önemli olduğunu, aile içi sorunların çocuğa da yansıdığını vurgulamışlardır. "Öğretmene şiddet uygulayan bir çocuğun babasının da çocuğa şiddet uyguladığını öğrendim. Aileyi RAM'ne yönlendirdim." "Baba çocuğun gözüne kola şişesiyle vurmuş. Kendisi görüşmeye çağırdığımda anne geldi. Bir uzmana yönlendirdim. Çocukta olumlu değişiklik oldu, fakat babanın tekrar şiddet uygulamasıyla çocukta yeniden içe kapanıklık görüldü." "Aileler okul öncesi eğitimin önemini kavrayamıyorlar ve çocukta karşılaşılan sosyal problemlerle ilgili olarak 'nasıl olsa ilkokula gidince düzelir' gibi bir yaklaşım sergiliyorlar." "Bazı ebeveynler, çocuklar arası anlaşmazlıklarda çocuğuna 'sana vurana sen de ona vur' şeklinde tembihlerde bulunuyor." Buna göre, anne baba tutumlarının çocukta sosyal becerilerin geliştirilmesinde oldukça önemli olduğunu ifade eden öğretmenler, anne baba desteği olmadan okuldaki çabanın hiçbir öneminin olmadığını da özellikle belirtmişlerdir.

Tema 8: Veli Görüşüne Göre, Çocukların Sosyal Becerilerinin Desteklenmesinde Öğretmenlerin Rollerini

Veliler, öğretmenlerin çocuklarda sosyal becerilerin geliştirilmesine yönelik olarak "Öğretmenler, bize önerilerde bulunmalı." "Çocukları sınıf içinde gözlemleyerek yaptığımız hataları düzeltmeye çalışmalılar." "Öğretmenlerin çocukları 'yaramaz, haylaz, dikkatsiz' demeden önce çok iyi gözlemleyerek nedenini araştırmaları gerekir." "Çocuklarda bizim dikkatimizi çekmeyen yetenekleri belirleyerek hem çocukları hem de bizleri yönlendirmelerini istiyoruz." "Öğretmenlerin sınıflarındaki çocuk sayısına göre davranışları değişiyor. Kalabalık sınıfların olumsuz etkisi olduğunu gözlemliyorum." Gibi öğretmenlerin oldukça etkili olduğunu ve hem kendilerine hem de çocuklarına destek olmasını beklediklerini ifade etmişlerdir.

Tema 9: Sosyal Becerilere Yönelik Bilgi Gereksinimi

Öğretmenler, sosyal becerilere yönelik olarak herhangi bir hizmet içi eğitim almadıklarını, bir problemle karşılaştıklarında internetten veya rehber öğretmenlerden destek aldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca değişen yaşam koşulları ve zamanla birlikte sürekli kendilerini yenilemeleri gerektiği ve bu konuda da yeterli olmadıkları, tecrübe kazandıkça bazı sorunların üstesinden gelebildiklerini de ifade etmişlerdir. Sosyal beceriyle ilgili bir hizmet içi eğitime katılımlar konuyla ilgili nasıl aileleri destekleyebilecekleri, inatçı, saldırgan ve kaynaştırmadaki çocuklarla nasıl başedebilecekleri konularında bilgi sahibi olabileceklerini, fakat bu eğitimlerde uygulamalı çalışmalara yer verilmesinin önemli olduğunu vurgulamışlardır. Özellikle meslekte ilk yılını çalışan öğretmenler, sosyal bir problemle karşılaşıldığında o an nasıl çözebilecekleri, problemlerle ailelerle nasıl iletişim kurabileceklerini hizmet içi eğitime katıldıklarında daha iyi bileceklerini belirtmişlerdir. Yine, öğretmenler uzmanlar tarafından kendilerine ve ailelere konferanslar verilebileceğini, drama ile sosyal beceri öğretimi eğitimi alabileceklerini belirtmişlerdir.

Veliler, çocukların sosyal becerilerini geliştirmede; çocuklarıyla ilgili genel bir sorunla karşılaşıldığında neler yapabilecekleri,

ne tür ifadeler kullanılabilecekleri, nasıl davranabilecekleri, babaları da işin içine nasıl katabilecekleri, evde ve okulda paylaşma davranışlarını nasıl güçlendirebilecekleri, okuldaki kural ve uygulamaları evde de nasıl devam ettirebilecekleri, oyunu kullanarak neler yapılabileceği, çocuklarını nasıl daha iyi tanıyabilecekleri, çocuğu evdeki kararlara nasıl katmak gerektiği, sabırlı ve anlayışlı olmanın önemi, çocuklarına anne baba olarak kendilerini nasıl ifade edebilecekleri, ödül ve cezanın nasıl kullanılması gerektiği gibi konularda desteğe ihtiyaçları olduğunu belirtmişlerdir.

Tartışma ve Sonuç

Çocuklarda sosyal becerilerin desteklenmesi konusunda, öğretmen ve velilerle yapılan odak grup görüşmeleri sonucunda, "Çocuklarda gözlenen sosyal beceriler, eksik olarak görülen sosyal beceriler, sosyal becerilerin geliştirilmesinde kullanılan yöntemler, sosyal becerilerin geliştirilmesinde karşılaşılan güçlükler, sosyal becerileri etkileyen nedenler, çocukların sosyal becerilerinin geliştirilmesi ve değerlendirilmesine yönelik etkinlikler, çocukların sosyal becerilerinin desteklenmesinde anne baba ve öğretmen rolleri, sosyal becerilere yönelik bilgi gereksinimi" temaları ortaya çıkmıştır. Öğretmen ve velilerin bu temalardaki görüşleri analiz edilerek yorumlanmıştır.

Öğretmen ve veliler çocuklarda başta iletişim becerileri olmak üzere, liderlik, sorumluluk alma, paylaşma gibi sosyal becerileri gözlemlediklerini ifade etmişlerdir. Buna göre yetişkinler tarafından çocukların sosyal becerileri değerlendirilirken özellikle iletişim becerilerinin dikkate alındığı söylenebilir. Yapılan araştırmalarda sosyal becerilerle ilgili vurgulananlar, öğretmen ve velilerin çocuklarda gözlemledikleri sosyal becerilerle ilgili ifadelerini destekler niteliktedir (Ceylan, 2009; Fox ve Shifter, 2005; Shinohara, 2010; Özaydın, 2006). Doğumdan itibaren, bireylerin içinde yaşadığı topluma uyum sağlayabilmesi için işbirliği, sorumluluk, atılganlık, uyum, kendini kontrol etme, ilişkiyi başlatma ve sürdürme, grupla bir işi yürütme, duygularını ifade etme, plan yapma ve problem çözme gibi sosyal becerileri kazanması gerekmektedir (Ceylan, 2009).

Çalışmada katılımcılar, çocuklarda paylaşmama, kolay iletişime geçememe, duygularını kontrol edememe, istekleri uygun şekilde ifade edememe veya aşırı özgüvenden kaynaklanan kötü niyetli kişilere yakınlık gösterme gibi sosyal beceri eksiklikleri olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre, yetişkinlerin çocuklarda görmek istedikleri duruma uygun sosyal beceriler yanında, bireyleri ya da durumları iyi-kötü veya doğru-yanlış olarak ayırt edebilmek gibi üst düzey becerilerden yoksun olduğunu düşündükleri söylenebilir. Bu bulgu, Dikici Sığırtmaç ve Şahin (2009)'nin altı yaş grubu çocuklarla yaptıkları çalışmada çocukların sosyal beceri yetersizliklerinin akranlarıyla aralarında sorun oluşturduğu, oyuna kabul edilmeyen çocukların istenmeyen davranışlar sergiledikleri için daha fazla reddedildikleri bulgusu ile benzerlik göstermektedir.

Öğretmen ve velilerin model olarak veya çeşitli ödül ve pekiştireçlerden yararlanarak çocuklarda sosyal becerileri öğretmeye çalıştıkları bulgulanmıştır. Çocuklarda sosyal davranışları geliştirebilmek için uygun davranışlarının ödüllendirilmesi son derece önemlidir. Çocuklara, sosyal becerilerini tesadüfi öğrenme ve bilişsel olgunlukla geliştirmelerine de izin verilmelidir (Özabacı, 2006). Okul öncesi çocuklarda özellikle sosyal becerilerin geliştirilmesinde ve öğretilmesinde, dolaylı pekiştireçler, dolaylı ceza ve dolaylı güdülenmeden yararlanılabilir (Senemoğlu, 2009). Çalışmada, öğretmenlerin sosyal becerilerin geliştirilmesinde kural koymanın önemini vurguladıkları görülmüştür. Çocuğun içinde bulunduğu topluma uyum sağlayabilmesi ve toplumla bütünleşebilmesi, toplumda geçerli olan davranışları kazanmasıyla mümkündür. Sosyalleşmiş bir birey, içinde yaşadığı toplumun kurallarına ve beklentilerine uygun davranışlar gösterir (Kuş ve Karatekin, 2009). Yine çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin çocukların problem çözme becerilerini destekledikleri görülmüştür. Problem çözme becerileri; çocukların akranlarıyla ilişkilerinde sorumlu olmayı, kendilerini ifade etmeyi, kendi duygularını ve başkalarının duygularını anlamayı, bağımsız ve yaratıcı düşünmeyi, çevresiyle iletişim kurmayı, farklı bakış açılarıyla olaylara bakmayı kapsamaktadır. Okul öncesi

dönemden itibaren eğitim programları aracılığıyla bu becerilerin kazandırılması gerekmektedir (Ceylan ve Güneş Demir, 2011).

Veliler, çocuklarına karşı tutarlı davranışlar sergilemeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bandura ve Skinner'e göre, bireyler gözlem ve model alma yoluyla öğrenmektedir. Özellikle okul öncesi çocuklar, bir çok davranışı sosyal etkileşim ve taklit yoluyla kazanmaktadır. Bu nedenle tutarsız tutuma sahip aile ortamında yetişen çocuklar, hangi durumda nasıl davranacaklarını bilemeyebilir. Demokratik bir aile ortamında ilgi ve şefkat görerek büyüyen çocukların topluma Kabul edilme ve iyi ilişkiler kurma eğilimleri yüksektir (Çakır, 2007; Orçan, 2010; Senemoğlu, 2009).

Katılımcıların görüşlerine göre, genel olarak öğretmenlerin anne baba tutumları ve buna bağlı çocukta istenmeyen davranışlar, velilerin ise aile büyükleri, kardeş ilişkileri ve şiddet içerikli televizyon ve bilgisayar oyunlarının çocuklarda sosyal becerileri olumsuz etkilediği görüşü dikkat çekmektedir. Öğretmen ve velilerin görüşleri değerlendirildiğinde, çocuklarda sosyal becerilerin kazandırılmasında çeşitli sorunlar yaşadıkları, daha çok kendilerinden kaynaklanmayan durumları sorun olarak gördükleri ve bu sorunlarla başa çıkmada yetersiz kaldıkları söylenebilir. Anne babalar çocukları aşırı korur ve denetler, çocukların yapabileceği pek çok şey kendileri yapar, gereğinden fazla müdahale ederek çocukların kendilerine yeter hale gelmelerine ve kendilerine güvenmeyi öğrenmelerine engel olurlarsa tek başına karar veremeyen, bağımlı çocuklar yetiştirilir (Sezer, 2010). Kaya ve Tuna (2008) ilköğretim çağındaki çocuklarla yaptıkları çalışmada, televizyonun sosyalleşme sürecinde olumlu etkileri yanında bağımlılık oluşturan ve popüler kültür unsuru içeren yayınların oldukça olumsuz etkileri olduğunu saptamışlardır. Özellikle erkek çocukların, izledikleri filmlerdeki saldırgan erkek karakterle özdeşim kurdukları kızların ise hem erkek hem kadın saldırgan karakterle özdeşim kurdukları görülmüştür (Huesman ve ark., 2003).

Katılımcılar, çocukların sosyal gelişiminde oyun alanlarının eksikliği, okul öncesine devam etme süresi ve duygusal gelişim düzeyleri, televizyonun etkisi, boşanmış

aile, kardeş sayısı, ailenin sosyo ekonomik ve kültürel özelliklerinin etkili olduğunu vurgulamışlardır. Televizyon izleme ve buna bağlı olumsuz etkilerin ise çocukların açık oyun alanları ihtiyacının karşılanmamasıyla ilişkili olduğu söylenebilir. Çocukların okul ortamında akranlarıyla bir arada olma, etkinliklere katılma ve serbest hareket etmeye daha fazla fırsat buldukları için okul öncesi eğitimin sosyal becerilerin gelişiminde önemli etkisi olduğu söylenebilir. Özellikle, akranlarla sosyal ilişkileri geliştirme yeteneği, çocukluk döneminin en önemli gelişimsel görevlerinden biridir (LAU Wing Chi, 20102). Sosyal beceriler, çocukların yaşlarına uygun sosyal ortamlar sağlanarak belirli etkinliklerin uygulanmasıyla ve büyüklerinin onlara örnek olmasıyla öğretilir (Kansu ve Beceren, 2004). Zayıf iletişim becerilerini kapsayan sosyal beceriler, akranlarla iletişim güçlüğü oluşturabilir, daha sonra ise okul başarısını etkileyebilir ve davranış güçlükleri oluşabilir (Xu, 2010). Duyguların, kişilerin davranışlarını ve düşüncelerini etkileyen içsel bir güç olduğuna inanılmaktadır. Çalışmada katılımcıların ifade ettiği duygusal gelişimin sosyal gelişimi etkilediğine ilişkin bulguya benzer olarak yapılan araştırmalar (Farina ve ark., 2008; Ersay Çekmecelioğlu, 2009), duygusal yönden yeterli olma ile sosyal yeterlik ve kabul görme arasında yakın ilişki olduğunu göstermektedir. Okul öncesi eğitime devam etme süresi arttıkça çocuklarda problem çözme ve sosyal beceri yeterliklerinin arttığına ilişkin araştırmalar (Akbaş, 2005; Dervişoğlu Mavi, 2007; Kapıkıran ve ark., 2006) ile çalışmadan elde edilen bulgular örtüşmektedir. Katılımcıların, kardeş sayısının çocukta sosyal gelişime etkisi olduğu görüşü ile Gülay (2009)'ın çocukların kardeş ilişkileri sonucunda öğrendikleri sosyal beceriler kardeşler arasındaki yaş, cinsiyet farkına ve kardeş sayısına göre değişiklik gösterdiği bulguları benzerlik göstermektedir.

Çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin çocuklarda sosyal beceri gelişimini desteklemek için sınıf içi ve sınıf dışı bir dizi etkinlikten yararlandıkları görülmüştür. Özellikle drama uygulamaları, çocuklara olumlu sosyal beceriler geliştirmeleri için önemli fırsatlar sunmaktadır (Ceylan, 2009). Benzer olarak yapılan çalışmalarda, etkinliklere katılımın sağlandığı durumlarda çocukların

daha fazla sosyal uyum ve sosyal yeterlik gösterdikleri dikkat çekmektedir (Kurt, 2007; Leung, 2010; Howie ve diğ., 2010). Çalışmada ayrıca, öğretmenler çocuklara sosyal becerileri öğrettiklerini, tekrar ve hatırlatmalardan yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Doğrudan öğretim yaklaşımı sosyal beceri öğretim programlarının uygulanmasında yaygın olarak kullanılan bir yaklaşımdır (Çiftçi, 2001). Sosyal beceri gelişiminin değerlendirilmesinde ise öğretmenler, gözlemlerinden yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Sosyal becerilerin ölçülmesinde görüşme, kendi kendini değerlendirme, gözlem, davranış derecelendirme ölçekleri, sosyometri gibi yöntem ve teknikler kullanılmaktadır (Avcioğlu, 2009; Bacanlı, 2008). Alan yazınında bu amaçla hazırlanmış pek çok ölçek olduğu görülmektedir. Çocuğun davranışlarını değerlendirmede en açık fakat en zor olan yöntem, gözlem yöntemidir. Çocuk farklı ortamlarda farklı davranışlarda bulunduğundan o ortam içinde doğal olarak bulunan kişilerden alınacak bilgilerle desteklenmesi gerekebilir (Avcioğlu, 2009).

Okul öncesi öğretmenleri, çocukta sosyal becerilerin gelişiminde ailenin oldukça önemli olduğunu vurgulamışlardır. Bu bulgu, alan yazında yer alan aile özellikleriyle çocukların sosyal beceri gelişimi arasında önemli bir bağlantı olduğu bilgi ve bulgularla örtüşmektedir (Ceylan, 2009; Guralnick, 2006; Sarı, 2007).

Velilerin, çocuklarda sosyal becerilerin geliştirilmesinde okul öncesi öğretmenin oldukça etkili olduğunu düşündükleri ve kendilerinin de destek bekledikleri görülmüştür. Buna göre, velilerin okul öncesi öğretmenlerden çocuklarda sosyal becerilerin geliştirilmesi konusunda kendi davranışlarına özen göstermesi, hem çocuklarını hem de kendilerini destekleyici beklentileri olduğu söylenebilir. Özellikle erken çocukluk döneminde, olumlu duyguların ve sosyal becerilerin kazandırılmasında öğretmen ve okul çevresinin önemi büyüktür (Xu, 2010). Özellikle olumlu rehberlik tekniklerini kullanan ve model olan öğretmenler çocukların kuralları içselleştirmesinde daha çok başarı sağlamaktadır (Wortham, 1998). Öğretmen davranışları, okul öncesi eğitim kurumunda çocukların arkadaşlarına

gösterecekleri davranış örneklerinin temelini oluşturmaktadır. Öğretmenler çocukların konuşma becerilerini, başkalarının haklarına saygı duyma, sıra bekleme davranışını, çatışma çözümü, sosyal problem çözme ve empati kurma becerilerini kazanmaları için deneyimler sağlamalıdır (Kamaraj, 2008).

Öğretmen ve veliler, sosyal beceriler konusunda yetersiz olduklarını ve eğitimsel desteğe gereksinimleri olduğunu belirtmişlerdir. Eğitimciler, sınıflarındaki çocukların sosyal becerileri etkili bir biçimde öğrenmelerini istiyorlarsa bilgi, eylem ve uygulama öğelerini rehber olarak kullanmaları önerilmektedir (Katz and McClellan, 1997).

Çalışmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda, yapılan odak grup görüşmeleri verilerinden yararlanılarak kapsamlı bir ihtiyaç analizi çalışması gerçekleştirilmesi, böylece okul öncesi öğretmenleri ve velilerinin sosyal beceriler konusundaki gereksinimlerinin ortaya konması gerektiği ortaya çıkmıştır. Ayrıca, hazırlanacak kapsamlı ve uygulamalı eğitim programlarının hizmet içi eğitim kursları ya da kitle iletişim araçları yoluyla tüm öğretmenlere ve anne babalara sunulmasının; bu eğitimin üniversite yıllarında okutulan zorunlu dersler içine dahil edilmesinin sosyal becereleri güçlü bireyler yetişmesine imkan sağlayacağı düşünülmektedir. Farklı sosyo kültürel düzeyden veliler ve farklı demografik özelliklere sahip okul öncesi öğretmenleriyle benzer çalışmalar yapılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, S. (2005). *Okulöncesi eğitime devam eden 6 yaş çocukların sosyal problem çözme becerilerinin incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akırat- Önalın, F. (2006). Sosyal yeterlilik, sosyal beceri ve yaratıcı drama. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 39-58.
- Avcıoğlu, H. (2009). *Etkinliklerle Sosyal Beceri Öğretimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Aviles, A.M., Anderson, T. R. and Davila, E. R. (2006). Child and adolescent social-emotional development within the context of school. *Child and Adolescent Mental Health*, 11(1):32-39.
- Bacanlı, H. (2008). *Sosyal Beceri Eğitimi*. Ankara: Asal Yayınları.
- Ceylan, Ş. (2009). *Vineland sosyal- duygusal erken çocukluk ölçeğinin geçerlik-güvenirlik çalışması ve okul öncesi eğitim kurumuna devam eden beş yaş çocuklarının sosyal-duygusal davranışlarına yaratıcı drama eğitiminin etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ceylan, Ş. ve Güneş Demir, Z. (2011). *Düşünüyorum problem çözüyorum*. Ankara:Mavi Yunus Okul Öncesi Karaca Eğitim Yayınları.
- Çakır, A. (2007). Sosyal bilişsel öğrenme kuramı. eğitim psikolojisi (Ed.:Alim Kaya) Ankara:Pegem A Yayıncılık.
- Çiftçi, İ. (2001). *Zihinsel engelli bireyler için hazırlanan bilişsel süreç yaklaşımına dayalı sosyal beceri programının etkililiğinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çokluk, Ö., Yılmaz, K. ve Oğuz, E. (2011). Nitel bir görüşme yöntemi: Odak grup görüşmesi, *Kuramsal Eğitimbilim*, 4(1):95-107. www.keg.aku.edu.tr.
- Dikici Siğirtmaç, A. ve Şahin, S. (2009). Altı yaş çocuklarında arkadaş seçimi ve arkadaş seçimini etkileyen etmenler, *Uluslararası Katılımlı II. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi (Sağlık, Gelişim ve Eğitimde Çocuk) Bildiri Kitabı*, 7-9 Ekim 2009, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Kültür Merkezi.
- Dereli, E. (2008). Çocuklar için sosyal beceri eğitim programının 6 yaş çocukların sosyal problem çözme becerilerine etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.

- Dervişoğlu Mavi, C. (2007), *Okul öncesi kurumlarına devam eden 6 yaş çocuklarının, sosyal becerilerini ve problem davranışlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ersay Çekmecelioğlu, E. (2009). Üç ile beş yaş arasındaki çocuklarda duygusal yeterliliğin ve gönüllü yardım davranışının gelişmesi: öğretmenlerimiz bu gelişimleri nasıl destekleyebilirler?, *Uluslararası Katılımlı II. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi (Sağlık, Gelişim ve Eğitimde Çocuk) Bildiri Kitabı*, 7-9 Ekim 2009, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Kültür Merkezi.
- Farina, F., Arce, R., Novo, M. (2008). Neighborhood and community factors: effects on deviant behavior and social competence , *The Spanish Journal of Psychology*, 1 (11),78-84.
- Fox, N. A. and Shifter, C. A. (2005). Emotional development. Hopkins, B., Barr, R.G., Michel, G. F., Rochat, P. (Eds.). *Child Development*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Guralnick, M. J. (2006). Family influences on Early development: Integrating the science of normative development, risk and disability and intervention. In K. McCartney & D. Phillips (Eds.), *Handbook of early childhood development* (pp.44-61). Oxford, UK: Blackwell Publishers.
- Gülay, H. (2009). 5-6 yaş çocuklarının sosyal konumlarını etkileyen çeşitli değişkenler. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 106-109.
- Gülay, H. & Akman, B. (2009). *Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceriler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Howie, L.D, Lukacs, S.L., Pastor, P.N, Reuben, C.A. and Mendola, P. (2010). Participation in activities outside of school hours in relation to problem behavior and social skills in middle childhood, *Journal of School Health*, 80(3), 119-125.
- Huesmann, L.R. Moise-Titus, J., Podolski, C.L. ve Eron, L.D. (2003). Longitudinal relations between children's exposure to t.v. violent and their aggressive and violent behavior in young adulthood: 1977-1992. *Developmental Psychology*, 39(2), 201-221.
- Kamaraj, I. (2008). Erken çocukluk döneminde sosyal becerilerin gelişiminde öğretmenlerin rolü. *Çoluk Çocuk*, (78):6-8.
- Kandır, A. ve Alpan, Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 4(14):33-38.
- Kansu, N. ve Beceren, E. (2004). Erken çocukluk döneminde sosyal beceriler, *Çoluk Çocuk Aylık Anne Baba Eğitimci Dergisi*, 40, 10-11.
- Karayılmaz, D. (2008). *Ana sınıfına devam eden çocukların duygusal zeka ve sosyal uyum becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kapıkıran, N., İvrendi, A. ve Adak, A. (2006). Okul öncesi çocuklarında sosyal beceri: durum saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1): 20-21.
- Kargı, E. (2011). Okul Öncesi ve Kişilerarası Sorun Çözme, *Okul Öncesi Çocuk Ve...*(Ed.: M. Ormanlıoğlu Uluğ ve G. Karadeniz), Ankara:Nobel Akademik Yayıncılık.
- Katz, L. G. & McClellan, D. E. (1997). Fostering children's social competence: The teacher's role. Washington, D.C.*National Association for the Education of Young Children*, 7-99.
- Kaya, K. ve Tuna, M. (2008). İlköğretim çağındaki çocukların sosyalleşmesinde televizyonun etkisi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17,159-182.
- Kurt, F. (2007). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden beş-altı yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine proje yaklaşımli eğitim programlarının etkisinin incelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kuş, Z. ve Karatekin, K. (2009). Öğrencilerin okul ortamında kurallara uygun davranma yeterliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 10 (1), 183-196.

- LAU Wing Chi, M. (2012). Can Children's Social Skills be Enhanced Through Singin Games in Music Lesson?, [Erişim: <http://conference.nie.edu.sg/paper/Converted%20Pdf/ab00677.pdf>, 06.11.2012].
- Leung, C. (2010). An experimental study of eduplay and social competence among preschool students in Hong Kong, *Early Child Development and Care*, 1–14.
- O'Hagan, M. and Smith, M. (2004). *Early Years Child Care Education: Key Issues*. Edinburg: Elsevier Limited.
- Orçan, M. (2010). Sosyal Gelişim. *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim* (Ed.:E. Deniz). Ankara: Maya Akademi.
- Özabacı, N. (2006). Çocukların sosyal becerileri ile ebeveynlerin sosyal becerileri arasındaki ilişki üzerine bir araştırma, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (1), 164.
- Özaydın, L. (2006). *Arkadaşlık becerilerini geliştirme programının özel gereksinimi olan ve olmayan okul öncesi çocuklarının sosyal etkileşimlerine etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Öztürk, A. (2008). *Okulöncesi Eğitimin İlköğretim 1. ve 3. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Sarı, E. (2007). *Anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubu çocukların, annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının, çocuğun sosyal uyum ve becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Senemoğlu, N. (2009). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Sezer, Ö. (2010). Ergenlerin kendilik algılarının anne baba tutumları ve bazı faktörlerle ilişkisi *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi. VI1, (I), 1-19* (<http://efdergi.yyu.edu.tr>).
- Shinohara, R., Sugisawa, Y., Tong, L., Tanaka, E., Watanabe, T., Onda, Y., Kawashima, Y., Hirano, M., Tomisaki, E., Mochizuki, Y., Morita, K., Amarsanaa, G., Yato, Y., Yamakawa, N., Anme, T. and Japan Children's Study Group (2010). The Trajectory of Children's Social Competence from 18 Months to 30 Months of Age and Their Mother's Attitude towards the Praise, *J Epidemiol*, 20(Suppl 2):441-446.
- Uzuner, N. ve Gürsoy, F. (2010). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların sosyal uyum ve beceri düzeylerinin incelenmesi, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 35(380):20-29.
- XU, Yaoying. (2010). Children's Social Play Sequence: Parten's Classic Theory Revisited, *Early Child Development and Care*, 180 (4):489-498.
- Yukay, M. (2003). İlköğretim üçüncü sınıf öğrencilerine yönelik sosyal beceri programının değerlendirilmesi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Wortham, S.C. (1998). *Early childhood curriculum*. United States of America: Prentice Hall.

Summary

Introduction

Social skills is the ones that should be supported starting from the very early years of life. Therefore determining the knowledge and practices of the teachers working in the field of preschool education and the families having a child at the age of preschool education, developing programs aiming at social skills with an attention to development features and needs of children should be given more place in preschool education programs and family education studies. This study aimed at evaluating the views of teachers and parents regarding social skills at children of preschool education. It is thought that the study will lead to the activities to be carried regarding the issue later on.

Methodology

In the current study that was carried out with the support of TUBITAK (Turkish Institution of Scientific and Technical Researches) as "The Project of Support for the Preschool Social Skills – OSBEP", it was aimed to obtain the views of preschool teachers and families with a child at the age of preschool education on supporting social skills at children. In this purpose, Focus group interview technique, which is one of the descriptive methods, was used in the study. Working group comprised of seven teachers teaching at preschool education schools acting under Karabük Provincial Directorate of National Education and eight mothers with a child at the age group of four-six attending these schools. Participant teachers were asked to invite at least one of the mothers to interview. The interviews were carried out as two sessions of 60 minutes each with teachers and mothers. During the interviews, one of the researchers became the moderator while the other recorded the interview and supported the interviews with additional questions when necessary. The first session was conducted with teachers and the second one was made with mothers. In the analysis of the data, the recorded material was examined and content analysis was used.

Findings ve Discussion

All the participant teachers were female and three were teaching for five-six years age group while four of them did it for three-four years age group. Two of the teachers were in their first year in teaching, two in sixth, two in seventh and one was in her 14th year. As for participant parents, they were all mothers. One was a teacher, one a civil servant and six were housewives. Two of them had two children while the rest had one child. At the end of focus group meeting interviews, the views determined were social skills observed by teachers and parents, lacking social skills, methods used to improve social skills, difficulties met in improving social skills, reasons affecting social skills, activities regarding improving and evaluating the social skills of children, the roles of parents in supporting social skills and knowledge need for social skills. Teachers and mothers expressed that the social skills they observed at children were communication skills, in particular, and such skills as leadership, taking the responsibility and sharing. So, it is likely to say that adults took care of particularly communication skills while evaluation childrens' social skills. In the study, participants indicated that children lacked such social skills as sharing, communicating easily, controlling their feeling, expressing wishes suitably and that they tended ill-willed people due to too much self-esteem. So, it is also likely to say that children were devoid of such high level skills as discriminating individuals and cases as good-bad or correct-incorrect, besides social skills suitable for the case that adults would like to see at children. It was found that teachers and mothers tended to teach social skills at children benefitting from models or various awards and supporters. Awarding is quite important to be able to improve social skills at children. Mothers indicated that they tried to exhibit consistent behaviors against their children. According to participants, the views of teachers about parents behaviours in general and undesired behaviors at children in this term and the views of mothers that adults in the family, sibling relations and television programs and computer games with a content of violence have an adverse effect on the social skills of children were the

most important ones. Upon the evaluation of teacher and mother views, it is likely to say that there become some problems in making children attain social skills, they regard the situations not resulting from themselves as problems and that they are incapable of overcoming these problems. Participants expressed that lack of playgrounds, the duration of attending to preschool education and levels of emotional development, the influence of television, divorced family, number of siblings, the socio-economical and cultural features of the family had a significant effect on the social development of children. It is likely to say that watching television and negative effects dealing with it are related to meeting the needs of children over open area playgrounds. Since children have more time to come together with their peers, to join the activities and to move freely, it is possible to say preschool education has a significant effect on improving social skills. It was found in the study that preschoolers benefitted from a series of intra and extra classroom activities in order to support social skill improvement at children. Preschool teachers expressed that family is quite important in the improvement

of social skills at child. According to the views of social theorists, a child attain his first social behaviours with the experience of adults and through observing others. In the social-emotional development of a child, it is of great importance that parents be a model and that there should be interaction, as well as their attitudes and approaches towards their children. It was found that parents thought that preschool teacher is so important in the improvement of social skills at children and that they also expected support from them. Therefore, it is likely to say that parents want preschool teachers to care for their own behaviours so as to improve social skills at children and they expect teachers to support both themselves and their children as well. Teachers and parents indicated that they were insufficient in terms of social skills and they needed educational support. In line with the findings obtained in the study, it is likely to say that it is necessary to carry out a detailed study of need analysis benefitting from the data obtained from the focus group interviews, so determining the needs of preschool teachers and parents in terms of social skills.